

Informace ke státní závěrečné zkoušce programu FF N-PLIN Počítačová lingvistika pro studenty imatrikulované od podzimu 2019 včetně

PRO VEDLEJŠÍ STUDIJNÍ PLÁN

PREAMBULE

Vedlejší studijní plán neobsahuje obhajobu práce.

ÚSTNÍ ZKOUŠKA

Otázky jsou vybírány na základě tematických okruhů, které mají studentům sloužit jako opora pro přípravu k SZZ. Vycházejí z látky probrané v povinných a profilových kurzech navazujícího magisterského studijního programu Počítačová lingvistika na FF MU.

OBECNÉ PŘÍRUČKY DOPORUČENÉ PRO PŘÍPRAVU KE SZZ

K části orientované na **český jazyk**:

- Karlík, P. – Nekula, M. – Rusínová, Z. (eds.). *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha, 1995.
- Karlík, P. – Nekula, M. – Pleskalová, J. (eds.). *Nový encyklopedický slovník češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha, 2016.

K části orientované na **počítačovou a korpusovou lingvistiku, informatiku**:

- Čermák, F. – Klímová, J. – Petkevič, V. (eds.) *Studie z korpusové lingvistiky*. Praha: Karolinum, 2000.
- Osolsobě, K. *Matematická lingvistika*. In Krčmová, M. – Večerka, R. – Pleskalová, J. – Karlík, P. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 447–466.
- Kocek, J. – Koprivová, M. – Kučera, K. (eds.) *Český národní korpus – úvod a příručka uživatele*. Praha: ÚČNK FF UK, 2000.
- Osolsobě, K. *Česká morfologie a korpusy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014.

Literatura k jednotlivým okruhům je zadána v sylabech povinných a povinně volitelných kurzů bakalářského studia v IS MU.

TEMATICKÉ OKRUHY KE SZZ

Přehled okruhů z lingvistiky, matematiky, statistiky, informatiky, počítačového zpracování přirozeného jazyka a korpusové lingvistiky pro studenty navazujícího magisterského studia programu Počítačová lingvistika imatrikulované **od podzimu 2019** včetně (vedlejší studijní plán).

I. LINGVISTIKA (NA MATERIÁLU ČEŠTINY)

Čeština v komparativní perspektivě

1. Subjekt, komplement, adjunkt.
2. Pro-drop parametr.
3. Konstrukce s reflexivem a jejich analýza.
4. Tranzitiva, ditranzitiva, neakuzativa, neergativa.
5. Slabičná struktura – slabičné konsonanty, extraslabičné konsonanty, alternace vokálů s nulou.

Čeština v teorii a praxi

1. Slovní druhy – kritéria klasifikace (morfologická, syntaktická, sémantická).
2. Substantiva – gramatické kategorie substantiv; deklinační paradigmata.
3. Adjektiva – typy deklinace (složená, jmenná, smíšená deklinace posesivních adjektiv).
4. Slovesa – gramatické kategorie sloves; finitní a nefinitní tvary, syntetické a analytické formy; konjugační paradigmata/slovesné třídy.
5. Větné členy – podmět, přísudek, přívlastek, předmět, příslovečné určení, doplněk (jak je lze poznat a jaké mají vlastnosti). Souvětí – souřadné a podřadné.
6. Slovní zásoba – struktura; vývojové tendence, neologismy.
7. Lexikografie – předmět zájmu; stavba slovníku, prezentace makrostruktury a mikrostruktury na vybraném slovníkovém díle; typologie slovníků, zastoupení jednotlivých typů v české lexikografii od počátku 20. století;

výkladový slovník – charakteristika, základní výkladové slovníky češtiny: PSJČ, SSJČ, SSČ; perspektivy české výkladové lexikografie.

8. Čeština v rámci slovanských jazyků, vývojové fáze češtiny.
9. Teritoriální stratifikace národního jazyka – nástin českých dialektů; nivelizační procesy, interdialekty a obecná čeština; teritoriální diference v užívání spisovné češtiny.
10. Norma, úzus, kodifikace – péče o spisovný jazyk; aktuální kodifikační příručky.

II. MATEMATIKA, INFORMATIKA, POČÍTAČOVÉ ZPRACOVÁNÍ JAZYKA

Matematika a statistika

1. Logika a její aplikace na přirozený jazyk.
2. Aplikace statistiky a pravděpodobnosti na zpracování jazyka.
3. Statistické jazykové modely (n-gramový a další) – konstrukce a využití, alternativy.
4. Vyhodnocování aplikací zpracování jazyka – přesnost, pokrytí, F-míry a zlatý standard, křížová validace.

Informatika a programování

1. Reprezentace jazykových informací v počítači – kódování znaků, morfologická, syntaktická anotace, značkovací jazyky ((X)HTML, XML, DTD, ...).
2. Formální jazyky a jejich aplikace na zpracování přirozeného jazyka – regulární gramatiky a regulární výrazy, formální gramatiky a jejich využití v analýze morfologie a syntaxe.
3. Strojové učení a umělá inteligence – jaké problémy řeší a jaké algoritmy používá. Principy, techniky, vyhodnocování. Křížová validace.

Počítačové zpracování přirozeného jazyka

1. Word sense disambiguation – definice, techniky a algoritmy, vyhodnocování, problémy.
2. Regulární jazyky a regulární výrazy, CQL.

3. Strojový překlad – pravidlové a statistické přístupy, existující systémy, vyhodnocování.
4. Morfologická analýza přirozeného jazyka a desambiguace – techniky a algoritmy, vyhodnocování, problémy.
5. Syntaktická analýza přirozeného jazyka, syntaktické stromy závislostní a složkové, algoritmy analýzy.
6. Budování a indexace korpusů, webové korpusy, paralelní korpusy. Statistické nástroje pro korpusy, jazykové modelování.
7. Počítačová lexikografie – systémy pro editaci slovníků, značkování slovníkového hesla.
8. Reprezentace znalostí, jazyková znalost, znalost o světě, encyklopedická znalost, common-sense.
9. Dialogové systémy – dialogové strategie, typy dialogů, značkovací jazyk pro popis dialogu, využití dialogových systémů, komunikační agenty (chatbots).

III. POČÍTAČOVÁ A KORPUSOVÁ LINGVISTIKA

1. Počítačové zpracování jednotlivých rovin přirozeného jazyka z pohledu lingvistiky – morfologická, syntaktická, sémantická, slovtvorná.
2. Morfologický slovník jakožto součást automatického analyzátoru – zachycení gramatických významů v morfologickém slovníku, zachycení standardních a substandardních tvarů v morfologickém slovníku.
3. Automatické nástroje pro studium gramatiky budované nad jazykovými korpusy – konkrétní aplikace, využití složitějších dotazů v jazyce CQL pro studium gramatického systému jazyka.
4. Výběr vhodného korpusu pro řešení lingvistického problému – volně dostupné korpusy a jejich charakteristika, DIY korpusy, lingvistické příručky založené na korpusech.